

Конституции РМ, следует принять закон РМ «О функционировании языков», т.к. закон РМ «О функционировании языков на территории Молдавской ССР» № 3465-XI от 01.09.1989 года постановлением Конституционного суда РМ № 17 от 04.06.2018 года был признан устаревшим.

В законе «О функционировании языков на территории Республики Молдова» должно быть указано, что русский язык является языком межнационального общения и не считается иностранным языком, о котором идет речь в пункте а) части (1) ст. 167 ГПК РМ.

Библиография

1. Официальный монитор РМ № 159-162 от 29.07.2003 г.
2. Официальный монитор РМ № 50-52 от 11.04.2002 г.
3. Официальный монитор РМ № 204-205 от 12.07.2016 г.
4. Официальный монитор РМ № 285-294 от 03.08.2018 г.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ:

Б. СОСНА,
доктор права, и.о. профессора
Европейского университета
Молдовы, ведущий научный
сотрудник Института
юридических, политических и
социологических исследований,
(+373)79405422,
sosnaboris@mail.ru
Л. ВИТЮК,
докторант Европейского
университета Молдовы,
(+373)79574085,
vlm1962@mail.ru
B. SOSNA,
Doctor of Law, acting professor
of the European University of
Moldova, leading researcher of
the Institute of Legal, Political
and sociological research,
(+373)79405422,
sosnaboris@mail.ru
L. VITYUK,
doctoral student of the European
University of Moldova,
(+373)79574085,
vlm1962@mail.ru

CZU 347.964.1

ROLUL PARTICIPĂRII PROCURORULUI ÎN CAUZELE CIVILE

Victoria BUTNARU,
doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova

REZUMAT

Într-un proces judiciar, procurorul are un rol activ în vederea aflării adevărului și al respectării dispozițiilor legale. Procurorul este o persoană fizică cu funcție de demnitate publică care poate participa în cauzele civile (chiar este și obligat să participe) când delictele au fost comise de către minori sau de către persoane incapabile.

Participarea procurorului în procesul civil se bazează pe legătura indisolubilă dintre interesele generale și interesele personale ale cetățenilor. Prezența acestuia reprezintă deopotrivă o garanție eficientă a respectării drepturilor subiective ale persoanelor fizice și juridice.

Cuvinte-cheie: proces judiciar, procuror, drepturile și interesele cetățenilor, minori, ședință de judecată, acte legislative.

THE ROLE OF THE PROSECUTOR'S PARTICIPATION IN CIVIL CASES

Victoria BUTNARU,
PhD student, State University of Moldova

SUMMARY

In a judicial process, the prosecutor has an active role in finding out the truth and complying with legal provisions. The prosecutor is a natural person with a public dignity function who can participate in civil cases (even if he is compelled to participate) when the offenses were committed by minors or incapacitated persons.

The prosecutor's participation in the civil process is based on the indissoluble link between the general interests and the personal interests of the citizens. Its presence is also an effective guarantee of respect for the subjective rights of natural and legal persons.

Keywords: judicial process, prosecutor, citizens' rights and interests, minors, court hearing, legislative acts.

Introducere. În conformitate cu prevederile legii nr.3 cu privire la procuratură, „procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită atribuțiile Procuraturii, prevăzute de Constituție, de legea nr.3 din 25.02.2016, de alte acte legislative și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și este numit în această funcție în modul prevăzut de legislația în vigoare” [2]. Procurorul beneficiază de dreptul subiectiv procesual de a exercita acțiunea civilă în toată

plenitudinea sa, și acest drept nu este, în principiu, deosebit de cel al altor subiecte de drept.

Introducerea unei acțiuni civile de către procuror trebuie să fie rezultatul unei pregătiri prealabile, temeinice.

Conținutul de bază. O primă preocupare a procurorului constă în a stabili dacă are sau nu dreptul să intenteze acțiunea civilă, față de prevederile art. 71 CPC RM [1].

Procurorul va trebui să verifice și împrejurarea dacă introducerea acțiunii este sau nu necesară sub

aspectul unei eventuale posibilități de a ajunge la același rezultat pe altă cale.

De aceea, dacă există posibilitatea ca respectiva acțiune să fie introdusă de către titularul dreptului civil material sau de către un alt subiect de drept, se va căuta să se valorifice mai întâi această posibilitate.

Intentarea acțiunilor civile de către procuror trebuie să fie o modalitate subsidiară de acționare, la care va recurge numai în lipsa unei alte posibilități de ocrotire a dreptului respectiv.

Documentarea prealabilă a procurorului va trebui să se refere și la justetea pretenției pe care o va formula prin acțiune, atât sub aspectul stării de fapt pe care o va expune în cuprinsul cererii de chemare în judecată, cât și din punctul de vedere al textelor de lege pe care își va întemeia în drept acțiunea.

Considerăm că una dintre activitățile la care este obligat procurorul înainte de a introduce acțiunea civilă este aceea de a lua contact cu titularul dreptului civil subiectiv material în favoarea căruia introduce acțiunea.

Acest contact este absolut necesar, pentru a se evita situația ca titularul renunțând la dreptul său, acțiunea procurorului să devină caducă.

De asemenea, socotim că este tot atât de necesar ca înainte de a introduce acțiunea civilă, procurorul să ia legătura cu persoana care urmează să fie acționată în judecată, care s-ar putea totuși să-și execute obligația.

În cadrul activității prealabile introducerii cererii de chemare în judecată, atunci când este cazul, procurorul poate să facă uz și de prevederile art. 127 CPC RM, în vederea asigurării probelor pe care

va dori să le folosească în procesul ce urmează să îl intenteze.

După ce a desfășurat toată această activitate și a strâns materialul necesar, procurorul urmează să sesizeze instanța cu cererea de chemare în judecată.

La redactarea cererii, el va trebui să țină seama de toate regulile procedurale prevăzute de Codul de procedură civilă în această materie.

Spre deosebire însă de cererea obișnuită de chemare în judecată, în cuprinsul acțiunii redactate de către procuror, ca și în cazul celor făcute de reprezentanți, vor fi cuprinse și unele precizări specifice.

Astfel, de exemplu, procurorul va trebui să precizeze întotdeauna cine este persoana titulară a dreptului civil subiectiv material în favoarea căreia intentează acțiunea, cerând expres citarea acesteia în instanță.

Având poziția procesuală de reclamant, asupra procurorului se răsfrâng drepturile și obligațiile specifice acestei calități procesuale.

În timpul ședinței de judecată, activitatea pe care o va desfășura procurorul se va subordona prevederilor procedurale care reglementează comportarea oricărui reclamant în proces.

Astfel, procurorul va lua cuvântul primul, nu la urmă, așa cum se întâmplă în cazurile în care participă la dezbaterile unor procese inițiate de către părți. El va face uz de dreptul de a propune probe, va studia cuprinsul eventualei întâmpinări formulate de către pârât și va combate susținerile acestuia etc.

În cadrul expunerilor ce le va face, procurorul nu se va putea referi la fapte cunoscute de el pe cale particulară.

Dacă titularul dreptului sub-

stanțial, după ce a fost introdus în proces, solicită acordarea unui termen pentru lipsă de apărare, chiar dacă în raport cu faptul că acțiunea a fost intentată de procuror în interesul lui, apreciem că instanța nu îi poate refuza cererea, fiindcă, în fond, hotărârea se va referi la dreptul său și îl poate apăra și pe această cale.

Procurorul nu se poate opune nici la cererea de amânare a judecății, făcută cu învoiala celeilalte părți de către titularul dreptului substanțial, fiindcă o asemenea cerere se include în contextul dreptului său de dispoziție.

Procurorul va putea face uz și de instituția recuzării împotriva judecătorului, însă numai în cazurile în care legăturile de rudenie privesc pe judecător și celelalte părți. La fel și celelalte motive de recuzare pe care le poate invoca procurorul trebuie să fie în legătură numai cu raporturile dintre judecător și celelalte părți.

Relațiile dintre procuror și judecător sau legăturile de rudenie dintre procuror și judecător, chiar și atunci când el are calitatea procesuală de reclamant, nu pot fi invocate ca motiv de recuzare de către nici una dintre părți.

Aplicând art. 74 CPC RM, instanța va putea obliga pe procuror să depună concluzii scrise.

De asemenea, cu toate că în practică nu au fost întâlnite asemenea cazuri, instituția judecării în lipsă se va putea aplica și în cazul în care procurorul, având calitatea de reclamant, absentează de la dezbateri și nu sunt prezente nici celelalte părți. În legătură cu această situație, procedura civilă maghiară prevede că dacă procurorul va absentă și după cea de-a doua citare a sa, se va proceda la judecarea procesului în lipsa lui.

O situație specifică poziției

procurorului ca reclamant, este și ipoteza în care pârâtul recurge la o acțiune reconvențională.

Atâta timp cât pârâtul invocă împotriva acțiunii unele apărări, fie în cuprinsul unei întâmpinări, fie în timpul dezbaterilor, procurorul le va combate în măsura în care nu sunt întemeiate. Când însă, apărându-se împotriva acțiunii, el invocă un drept propriu, în temeiul căruia cere să se atribuie ceva în favoarea sa, formulând o acțiune reconvențională, situația procurorului este diferită.

Invocându-se pretenții deosebite de cele cuprinse în acțiune, în cadrul cererii reconvenționale, aceste pretenții nu se vor referi la procurorul care are calitatea de reclamant, ci ele vor privi pe titularul dreptului subiectiv material.

Dat fiind faptul că, de cele mai multe ori, atunci când procurorul introduce acțiuni civile, face acest lucru pentru apărarea intereselor anumitor subiecte de drept, care nu-și pot valorifica singure în mod corespunzător propriile lor drepturi, în măsura în care va constata că cele alegate în cuprinsul cererii reconvenționale nu sunt întemeiate, va putea proceda la redactarea întâmpinării împotriva acestei acțiuni reconvenționale.

O altă trăsătură specifică poziției procurorului ca reclamant este aceea că procurorul, în momentul în care va constata că acțiunea a fost greșit introdusă și că din dezbaterile care au avut loc rezultă că pretențiile sunt neîntemeiate, este obligat să abandoneze poziția adoptată inițial, renunțând la acțiune. Dacă cursul procesului va fi continuat prin insistențele titularului dreptului respectiv, procurorul va pune concluzii în conformitate cu interesele stabilirii adevărului și a legalității, chiar dacă aceste concluzii vor fi în detrimentul ti-

tularului dreptului subiectiv în favoarea căruia procurorul a inițiat procesul.

De asemenea, în raport cu formularea inițială a cererii de chemare în judecată, dacă probele administrate în proces cer această soluție, procurorul va putea proceda la modificarea cererii.

Dar, s-ar putea ca titularul dreptului substanțial (introdus în proces), să nu fie de acord cu modificarea cererii de chemare în judecată făcută de procuror. Este un subiect asupra căruia vom zăbovi în cele ce urmează.

Susținem că, în general, procurorul va putea conduce procesul și va putea îndeplini toate actele procesuale pe care le va crede de cuviință, chiar împotriva voinței titularului dreptului subiectiv.

De exemplu, poate exista dezacord între procuror și titularul dreptului cu privire la probatorii. Într-o asemenea situație, instanța va avea libertatea să aprecieze care dintre **probatoriile** propuse sunt utile dezlegării pricinii.

Practica a dovedit că procurorii s-au documentat în mod temeinic înainte de a introduce acțiuni civile și, ca urmare, nu s-au întâlnit cazuri în care acțiunile introduse de către procuror să fie paralizate prin actele de dispoziție ale titularului dreptului.

Participând în procesul civil, procurorul acționează potrivit drepturilor și obligațiilor consacrate de procedura civilă și care statornicesc un regim de egalitate și contradictorialitate între participanții la procesul civil, asigurând totodată instanței de judecată o poziție suverană și independentă. Includerea procurorului în regimul juridic creat de sistemul procedural constituie una dintre caracteristicile activității procuraturii în domeniul judiciar.

În temeiul principiului unității procuraturii, procurorul șef de unitate, dacă nu participă în persoană la procesul civil, va delega un alt procuror.

Delegarea procurorilor este un act intern, care nu trebuie comunicat instanței.

În temeiul aceluiași principiu, procurorul care participă la procesul civil poate fi substituit oricând, și în orice fază a procesului, cu un alt procuror, fără să fie necesară îndeplinirea vreunei formalități și fără ca părțile sau instanța să se poată opune la o astfel de substituție.

Regulile incompatibilității nu își pot găsi aplicare în cazul procurorului, pentru că el nu a putut face parte dintr-un complet de judecată care s-a pronunțat anterior și nici nu a putut fi martor, expert sau arbitru în aceeași pricină.

Regulile privind abținerea și recuzarea, create de legiuitor în scopul asigurării imparțialității judecătorilor și al evitării posibilității unor suspiciuni, se aplică față de procuror, indiferent de forma sub care se manifestă participarea lui la procesul civil, deci inclusiv atunci când are calitate de parte, cu toate că față de alte părți ale procesului civil aceste reguli nu își găsesc aplicarea.

Faptul se explică prin scopul urmărit de activitatea pe care o desfășoară procurorul în procesul civil – asigurarea legalității – scop pentru atingerea căruia este necesar a se garanta aceeași imparțialitate procurorului care participă la dezbaterile procesului, ca și judecătorului.

Sistemele procedurale ale unor state cunosc și situații în care acțiunea civilă se exercită împotriva procurorului, care devine astfel pârât.

În legislația procesuală a Un-

gariei, de exemplu, atunci când se introduce o cerere de ridicare a interdicției ce a fost pronunțată ca urmare a acțiunii procurorului, cel care devine pârât este procurorul. La fel se întâmplă și atunci când se cere să se revină asupra unei hotărâri de decădere din drepturile părintești, când această hotărâre a fost luată în urma cererii de chemare în judecată formulată în acest scop de către procuror [3, pag. 73].

În aceste cazuri, procurorul se prevalează de toate drepturile pe care i le conferă respectiva poziție procesuală, adică: redactează întâmpinarea, propune contra-probe etc.

Potrivit procedurii civile franceze, procurorul poate să dobândească calitatea de pârât în cazul proceselor referitoare la cetățenie, intentate de către diferite persoane fizice.

Legislația noastră nu prevede cazuri în care parchetul să dobândească o asemenea poziție procesuală. Evident, excepție face ipoteza în care procuratura, ca persoană juridică, ar fi chemat în judecată în legătură cu un anumit raport civil material, și în care să figureze ca parte.

Orice judecată ocazională cheltuieli făcute cu deplasările părților și martorilor, cu angajarea de avocat etc. În situația în care acțiunea introdusă de către procuratură este admisă, problema este simplă, cheltuielile fiind suportate de către pârât.

Problema este mai dificilă atunci când acțiunea procurorului este respinsă, iar titularul dreptului care a fost introdus în judecată nu a manifestat inițiativa procesuală și nu poate fi făcut cu nimic culpabil de pierderea procesului.

Considerăm că singura soluție echitabilă pentru o asemenea situ-

ație este aceea ca parchetul să fie obligat la plata cheltuielilor de judecată. Dacă nu am admite această soluție, s-ar ajunge la rezultate cu totul injuste, cum ar fi acela de a obliga la cheltuieli pe titularul dreptului, care nu a manifestat inițiativă procesuală și nu a înțeles să își asume riscul procesului, sau că pârâtul greșit chemat în judecată, să rămână nedespăgubit de cheltuielile pe care le-a făcut.

Sunt inevitabile unele situații în care parchetul trebuie să suporte cheltuielile ocazionate de activitatea sa.

În procedura penală, de exemplu, parchetul suportă în mod frecvent cheltuielile ocazionate de instrumentarea anchetelor, îndeosebi în cazurile în care anchetele sunt finalizate prin refuzarea pornirii procesului penal sau încetarea procesului penal.

De aceea, considerăm noi, este echitabil ca, în situația discutată, cheltuielile de judecată să fie suportate de parchet.

Ținem să subliniem că atunci când am scris că procurorul poate fi uneori obligat la plata cheltuielilor de judecată față de pârâtul pe care l-a chemat în judecată în mod greșit nu am avut în vedere procurorul semnatar al cererii de chemare în judecată, ca persoană fizică, ci parchetul ca instituție. Nici judecătorul, ca persoană fizică nu este obligat la plata cheltuielilor de judecată atunci când dă o hotărâre greșită, ci Ministerul Justiției.

2. Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la procuratură // Monitorul Oficial nr. 69-77 din 25.03.2016, în vigoare din 01.08.2016.

3. Stefko K., *Udział procuratura w postępowaniu cywilnym* (Procurorul în procesul civil), Varșovia, 1955.

INFORMAȚIE DESPRE AUTOR:

Victoria BUTNARU,
doctorandă, Universitatea de Stat
din Moldova, email:
butnaru.vb@gmail.com,
Telefon: 060103564.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR:

Victoria BUTNARU,
PhD, student, USM, Email:
butnaru.vb@gmail.com,
Telefon: 060103564.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură civilă a Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003 // Monitorul Oficial nr. 130-134 din 21.06.2013.